

Beslutningsforslag nr. B 16. Fremsat den 8. oktober 1985 af Albrechtsen (VS), Pernille Falcon (VS), Lenger (VS), Elisabeth Bruun Olesen (VS) og Tinning (VS)

Forslag til folketingsbeslutning

om styrkelse af den parlamentariske kontrol med sikkerhedspolitikken

Folketinget beslutter, at da den parlamentariske kontrol med den udøvende magt på det sikkerheds- og forsvarspolitiske område udøves efter de i grundloven m.v. fastsatte regler og derfor varetages af folketinget selv, dets udvalg og medlemmer samt efter særlige bestemmelser af det udenrigspolitiske nævn, kan denne kontrol hverken helt eller delvis

overlades til et af nogle partier oprettet privat kontaktudvalg, det såkaldte 11-mands udvalg. Folketinget beslutter endvidere, at såfremt regeringen tilstiller et sådant kontaktudvalg oplysninger om militære eller sikkerhedspolitiske forhold, skal disse oplysninger samtidig tilgå folketingets forsvarsudvalg.

Bemærkninger til forslaget

Med aftalen af 12. august 1981 om forsvarrets ordning, en aftale indgået af socialdemokratiet, venstre, det konservative folkeparti, centrumdemokraterne og kristeligt folkeparti, oprettedes en privat kontaktgruppe bestående af 3 repræsentanter for socialdemokratiet og to fra hvert af de øvrige partier, altså 11 partirepræsentanter. Kontaktgruppen er senere ofte omtalt som »11-mands-udvalget«, og denne betegnelse vil blive anvendt nedenfor.

Ifølge aftalen var det udvalgets formål at følge forsvarsordningens praktiske gennemførelse og at drøfte spørgsmål vedrørende eventuelle justeringer inden for forligsrammerne.

Udvalget er videreført efter indgåelsen af forsvarsforliget af 29. juni 1984, der omfatter årene 1985-87, og som er indgået mellem de samme partier.

Det er indlysende, at fem partier er i deres gode ret til at oprette et privat kontaktudvalg og her diskutere, hvad de måtte ønske, herunder forsvars- og sikkerhedspolitik. Udvalget har også ubetinget ret til at modtage oplysninger fra regeringen, lige så vel som alle andre organisationer har ret til at stille spørgsmål til regeringen og modtage svar på disse spørgsmål.

I denne som i alle andre henseender må kontaktudvalget mellem de fem partier netop betragtes på linie med alle andre udvalg, komiteer, partiorganisationer, foreninger m.v., som beskæftiger sig med politiske forhold.

Derimod kan opgaver, som efter forfatningen m.v. påhviler folketinget og dets medlemmer og udvalg, selvfølgelig ikke overlades til et sådant udvalg, lige så lidt som f.eks. kontrollen med landbrugsministerens varetagelse af sit ministerium ville kunne overlades til f.eks. Landbrugsrådet.

Folketinget bør derfor under ingen omstændigheder tillade, at den parlamentariske kontrol helt eller delvis søges overladt til 11-mands-udvalget.

Problemstillingen er udmærket beskrevet af Arne Stinus (RV), der i folketinget den 22. marts 1984, jfr. Folketingstidende 1983-84, forhandlingerne sp. 2789, udtalte følgende:

»Det radikale venstre føler, at der er et behov for en drøftelse af den parlamentarisk-demokratiske kontrol med Danmarks deltagelse i NATO-samarbejdet. Som tingene fungerer i dag, og som de også fungerede under den tidligere socialdemokratiske regering, træffes beslutninger af vidtrækkende betydning for Danmark uden om folketinget.

Kritikere af den førte politik har ikke adgang til vigtige sikkerhedspolitiske beslutninger, og det er i strid med det folkestyre, vi har. Det er naturligt og forståeligt, at mange af disse spørgsmål diskuteres i det såkaldte 11-mands-udvalg, bestående af repræsentanter fra forsvarsforligets partier, men dette udvalg er ikke og kan aldrig blive et organ, som fører parlamentarisk kontrol med Danmarks forsvarspolitik.«

Desværre er der forhold, der tyder på, at udvalget er ved at få en sådan rolle.

Et par sager fra 1985 belyser dette forhold. Det skal siges, at det jo er svært for udenforstående at dokumentere, hvad der foregår i dette udvalg, idet dets virksomhed finder sted i hemmelighed.

Den 1. marts 1985 kunne Politiken meddele, at socialdemokratiet ville spørge forsvarsminister Hans Engell i 11-mands-udvalget om sagen om de nye atomartillerigranater, der kan udstyres med neutronsprænghoveder, og som USA ønsker udstationeret i Vesteuropa.

Det fremgik af Politikens artikel, at socialdemokratiet foretrak den mere uformelle kontakt til forsvarsministeren via 11-mands-udvalget, medens venstresocialisterne derimod foretrak at rejse sagen i det udenrigspolitiske nævn. Sagen rejser det spørgsmål, om folketinget overhovedet var blevet orienteret i noget som helst omfang, såfremt venstresocialisterne ikke havde taget sagen op.

Sagen understreger, at det forhold, at en sag tages op i 11-mands-udvalget, ikke må tages som udtryk for, at der dermed er sikret nogen parlamentarisk kontrol. Det er i øvrigt uklart, om 11-mands-udvalget faktisk modtog oplysninger om sagen. Forsvarsministeren meddelte i svaret på spørgsmål S 1643, at sagen om forbedringer af de

resterende atomvåben i Vesteuropa ikke har været drøftet i 11-mands-udvalget.

En anden sag belyser klart problemstillingen. Den 31. juli 1985 meddeler forsvarsministeren i et brev 11-mands-udvalget oplysninger om erstatningssagen mod raketfirmaet McDonell-Douglas i forbindelse med Harpoon-sagen.

Folketingets forsvarsudvalg modtog først oplysninger om ministerens accept af, at sagen skulle afsluttes med, at firmaet betalte ca. 2,8 millioner kr., i et brev af 13. august 1985.

Det må endvidere formodes, at brevet til 11-mands-udvalget har indeholdt betydeligt flere oplysninger om erstatningssagens stilling end det brev, forsvarsudvalget senere fik, herunder formentlig en række oplysninger om indholdet af et af kammeradvokaten udarbejdet responsum i sagen (se Information den 20. august 1985).

Men hertil kommer, at brevet til 11-mands-udvalget, som socialdemokraterne har modtaget, men ikke reageret på, kom til at spille en væsentlig rolle for, at sagen blev fuldstændig forkludret i folketingets forsvarsudvalg.

Således gør f.eks. Information den 22. august 1985 i en leder under overskriften »Kluddermikler« opmærksom på, at det forhold, at socialdemokraterne allerede den 31. juli 1985 var orienteret – men altså ikke havde reageret – gav det radikale medlem af forsvarsudvalget Arne Stinus legitimation for ikke at deltage i en ministerstorm i sagen.

Dette viser, at det ikke alene rejser en række principielle forfatningsmæssige betænkeligheder, at den parlamentariske kontrol søges overført til 11-mands-udvalget, men at det altså i konkrete tilfælde kan have særdeles uheldige politiske konsekvenser, i hvert fald set fra et oppositionssynspunkt.

Sagen belyser, at regeringen ved at give oplysninger til 11-mands-udvalget vil kunne dække sig ind politisk og måske i en række tilfælde sikre sagerne et andet forløb, end de ville have fået, hvis oplysningerne samtidig var tilgået forsvarsudvalget.

Som en interessant detalje kan i den forbindelse oplyses, at kravet om, at forsvarsudvalget orienteres om de oplysninger, som 11-mands-udvalget modtager, finder god støtte i en bemærkning, John

Arentoft, dengang medlem af fremskridtspartiets gruppe, nu konservativ, fremsatte i folketinget den 2. februar 1982, se Folketingstidende 1981–82 (2. samling) forhandlingerne sp. 938:

»Det vil sige, at forsvarsudvalget orienteres og ikke blot 11-mands-udvalget. Jeg kan huske tidligere, da man havde det såkaldte 8-mands-udvalg, at vi i forsvarsudvalget, når vi tog en ting op, fik at vide, at den var færdigbehandlet i 8-mands-udvalget. Tilsvarende kan vi jo risikere nu at få at vide, at det er behandlet i 11-mands-udvalget, og det er utilfredsstillende for os andre.«

Et tilsvarende problem findes i finansudvalget, hvor det er sket, at udvalget har fået oplyst, at 11-mands-udvalget har »godkendt« forsvarsbevillingsansøgninger, hvilket også rejser det spørgsmål, om det private udvalg har modtaget mere vidtgående information om forslaget end den temmelig summariske fremstilling, finansudvalget modtager.

Det skal afslutningsvis understreges, at forslagsstillerne naturligvis på ingen måde ønsker at blande sig i eller foreslå, at folketinget skulle blande sig i, hvad der diskuteres bag lukkede døre i 11-mands-udvalget. Dette udvalg har ret til at holde møder, diskutere hvad som helst det ønsker osv., det må der ikke rejses nogen tvivl om, og nærværende forslag tilsigter naturligvis ikke at gennemføre nogen som helst begrænsning heri.

Lige så vel er det klart, at udvalget på ingen måde kan forpligtes til at meddele folketinget – eller offentligheden – hvilke politiske overvejelser der drøftes og foregår i udvalget.

Forslaget tilsigter ej heller, at give regeringen nogen pligt til at informere folketinget eller folketingets forsvarsudvalg om, hvilke forslag regeringen har tænkt sig i den kommende tid at stille i folketinget, finansudvalget eller andre steder.

Forslaget omfatter kun faktuelle oplysninger om militære og administrative forhold, sikkerhedspolitiske oplysninger, militære vurderinger m.v., som af regeringen tilstilles 11-mands-udvalget.

Efter alt at dømme vil gennemførelsen af nærværende forslag ikke indebære, at forsvarsudvalget eller folketinget i forøget omfang skulle modtage fortrolige oplysninger. Forsvarsministeren har i svaret på spørgsmål nr. S 1644 meddelt, at 11-mands-udvalget ikke tilsendes FORTROLIGT-klassificeret materiale.